

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. xii. De i[n]eptiis nugator[um]/ q[ui] sapie[n]tia[m] verba puta[n]t/ &
q[uod] aliter lege[n]di su[n]t libri diuini: alit[er] gentiles.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

statim increpabit duritiā tuā: & asino archadie te dicet tardiorē. Plūbo ebetior es dū quid latet in littera iterrogas: littera inutilis est/nec arrandū est quid loquaf. Si instas/moneberis fugere qm̄ perniciosa est & occidit. Caue ne serpēs sis: qui terrā comedit oibus diebus vite sue: aut ludendū aut fabulādum: aut discptandum est tibi. Nā qui verbosior est/videtur doctior. Nec arrandum est vnde aut quid de quo sentiat aut pferat aliquis dum loquatur. Nec refert qua quisq; ratioē nitatur/dū nō instantiam sed vmbra eius quisq; dare sufficiat. Quid verū aut falsū: q̄ pbabile aut nō pbabile sit/frustra querit cū omnibus imago pbabiliū preferatur. Statue quod volueris/statim illud aliqua similitudo euacuat. Nā qd̄ obtines in vno simili/vel nol̄ in aliquo obtinebit. Cōstat tñ qd̄ nō simile est non statim esse verū: & qd̄ falsū videt nō semp esse falsum. Si propositōrū similiū dissimilitudinem niteris aperire/rē inanē aggredieris: aut enī te vel clamore prep̄dies: aut supflua opera deridebit/cum oīm similitudinū aliqua esse dissimilitudinē oporteat. Alioquin non tam similia q̄ eadem merito esse dicentur: docere cur ita non sit nō modo frivolu/sed irrisiōe dignissimū iudicatur. Statim queritur an velis cōcionari: dicunt se vt peripatheticū nō emargoreū audiant cōuenisse: cū tamē deambulatiōe & circuitiōe viarū poti⁹ q̄ diligenti inq̄sitiōe rerū peripatheticos imitētur. Si tñ hec ad copiā eloquentie comparandā exercent disceptatio & similia & dissimilia cōquirant: exercitiū quidē laudabile est: & quo aliud esse cōducibili⁹ iuuetuti nō facile dixerim: dūmodo fallaciarū nube multiplici sibi nequaq; oculos pstringi patiantur. Nihil enī utilius: nihil ad gloriam aut res acquirēdas cōmodius iuuentuti q̄ eloquentia: que ex eo plurimū comparatur si rerū in mēte & in ore copia sit verborum. Verba nāq; proferre rebus icognitis: desipiētis potius q̄ docētis est/aut discentis. Multos videbis huiusmodi qui totū lōgo detinēt sermōe diem/ & nihil oīno dicūt aut minimum. Tu defessus es audiendo: & is nisi verbosior esset: loquendo perfatigari potuerat: quo tamē tendat/aut qd̄ velit nondum intelligis. Tu finem expectas: ille nondū initiū fecit. Prefer tamen vt videas qua exiturus sit. Recollige tandem que contexit: & occurrent tibi velut egri somnia vanas fingentis species: vt nec pes nec caput vni reddat forme. Turbati cerebri hominem credas: & qui ex defectu rationis linguam continere nō possit. Putes eū noctes ptinuare insōnes: & sopita rōne melācolia solā in eo excitatā. Si forte miseriatiōe duct⁹ ei mode

Eloquentie cōmendatio.

Polieratici de Curialū nugis.

Terius.

stiam p̄suaseris succēdetur/ & q̄libet in quēnis finget opprobria
cōpatiētibus/ & deridētibus eque cōitiabitur/ nec amicus nec
hostis ab eo nisi cōsputus abscedat. Si cepisti p̄feras necesse est:
aut procacis lingue sustinebis iūrias. Desiste ergo nisi sordida
lingua malueris inquinari. Nam & immunda quo magis mo-
uentur eo plus fetent. Viri prudētis dictum agnosces: quia ve-
sanū tetigisse timent/ fugiuntq; poetā: qui sapiunt agitāt pueri:
incautiq; sequūtur. Licet autē apud priuatos aut serio viuentes
homo huiusmōi rectissime videatur inutilis/ cōmod⁹ tamē est
in cetu multitudinis que hilaritatis & iocularis letitie materia
gaudet/ optimū enī instrumentū est ad risus conciliandos/ & ef-
ficacior quouis mimo. Vt venenū eius effugias: patientiā in-
dicās auribus/ morē geras insano qui nulli p̄cit/ & si eū forte vis
reprimere benignissime obsecra: vt in docendo/ aut disputādo:
sententie plus apponat/ & eā verborū deductione cōpenset. Nā
qui verba rebus: & res tēporis oportunitati cōtemperat: mode-
rissimam totius eloquentie regulā tenet. Illa vero copia laudē
parit: cui veritas/ virtuti & oibus officiis amica: cōsentit. Mula-
ta siquidē & faciliter loqui nugigeruli est: & famā oīnē negligē-
tis: & in se virorū grauiū prouocantis odiū & cōtēptū. Nam &
spūs/ sapiētie auctor est: quia qui sophisticē loq̄tur odibilis est.
Nū mediocris tñ utilitas est in dephēdēdis importunitatibus
sophisticis sine quarū notitia quisq; ad examinationem veri &
falsi vētilationē p̄greditur/ quasi miles inutilis/ qui aduers⁹ ex-
ercitatū & instructū hostē p̄cedit exarmatus. Licet ergo ad ex-
ercitiū colloquentē vicissim fallere/ & quasi in cāpi doctōry sco-
la inter ciues iocularē militiā exercere. Sed vbi se colloquentiū
intentio ad philosophie sobrietatē erigit: importunitates sophi-
sticē delitescūt. Et si forte ab alterutra pte emerferit: sic a sapiē-
tibus corripuntur/ sicut in re publica: inter cōtrahētes dolus ma-
lignantū coercentur. Ceterum verba rebus res temporib⁹ con-
temperare: & interuenientes fallacias prudenter arguere/ non
paucorum dierum est aut leuis opera. Vnde plurimi acceden-
tes abeunt retrorsum: & aliquā vestiū philosophie portumculā
preferentes gloriantur apud indoctos: ac si in iurisdictionē eorū
tota concesserit. Vt enī ait quidam verbis nāq; manentibus no-
men excidit. Garcio quisq; duas postq̄ scit iūgere partes: sic stat
sic loquitur velut oēs nouerit artes. De generib⁹ & speciebus
noram affert sententiā/ que boetium latuit quam doctus plato
nesciuit: & quam iste felici sorte in secretis aristotilis nuper in-

Boetius.
Plato.

uenit. Veterem paratus est soluere questionē in qua laborans mundus iam senuit/in qua plus temporis cōsumptum est q̄ in acquirendo & regendo orbis imperio cōsumpsit cesarea domus plus effusum pecunie: q̄ in omnibus diuitiis suis possederit cretus. Hec enim tam diu multos tenuit: vt cum hoc vnum in tota vita quererent: tandem nec istud nec aliud inuenirent. Et forte ideo quia curiositati nō sufficebat in eis quod solū potuit inueniri. Nā sicut in vmbra cuiuslibet corporis frustra soliditatē substantia querit/sic in his que intelligibilia sunt dūtaxat: & vniuersaliter concipi/nec vniuersaliter esse queunt: solidioris existētie substantia nequaquam inuenit. In his etatē terere nihil agētis & frustra laborātis est. Nebule siquidē sunt rerū fugatiū: & cū queruntur auidius: citius euanescent. Expediūt hanc auctores multis modis: variisq; sermonibus/& dū indifferenter verbis vsi sunt/ varias opiniones inuenire nisi sunt: & litigiosis hominib⁹ multam contendendi materiā reliquerūt. Inde est quod sensibilibus aliisq; singularibus apphensis qm̄ hec sola veraciter esse dicuntur ea in diuersos status subuehit pro quorū ratiōe in ipsis singularibus specialissima generalissimaq; constituit. Sunt q; more mathematicorū formas abstrahunt/& ad illos quicquid de vniuersitatib⁹ dicitur referunt. Alii discutiunt intellectus: & eos vniuersalium nominibus censerī cōfirmant. Fuerūtq; & qui voces ipas ḡna dicerent esse & species: sed eorum iam explosa sententia est: & facile cum auctore suo euauit. Sūt tamen adhuc qui dephenduntur in vestigiis eorū/ licet erubescant auctore: vel sententiā pfiteri/ solis nominibus inherētes. Qd̄ rebus & itellectibus subtrahūt/ sermonibus ascribūt. Magno se quisq; tūc iudice/& ex verbis auctorū qui indifferēter noia p reb⁹: vel res pro nominib⁹ posuerūt suā astnūt sentētiā: vel errorē. Oriūtur hīc magna seminaria inrgiorū: & colligit quisq; quo suā possit heresim confirmare. A ḡnibus & speciebus nequaquam recedit: sed eo applicabit vnde cūq; sit sermo institut⁹. Poeticū illū te subito miraberis inuenisse pictorē qui ad oīa que necessitas exigit scit fortasse simulare cupissimū. Desipit ita rufus: in venia a qua enī teste coquo nullus casus euertit. Nā quicquid agit rufus nichil est nisi venia rufo. Si gaudet/ si flet: si tacet: aut loq̄t. Cenat propinat/ poscit/ negat/ inuit/ vna/ est/ venia: si nō sit venia mut⁹ erit. Res illa ad philosophādū videt aptior ī qua liberior est licētia fingēdi qd̄ volueris: & minor est ex rei difficultate aut disceptatiū impitia certitudo. Sepe sicut ad hostē impediendū faci⁹ sa

Aristoteles.

Cesarea dom⁹

Cretus.

Politratici de Curialiū nugis.

lebras & angustias trāseundi miles caut⁹ obseruat: sic difficiles quis aut a scripturis aut a rationib⁹ excitat q̄stioēs: aut si aliud ppositū est/ex industria in eas quasi ex incidēti plabiē. & si satisfacere nō sufficis: quia nemo est q̄ oīa que etiā ab impit⁹ queruntur sufficiat explanare/statim annuit oculis: distorquet vultum: brachia iactat: clamat/salit: & trāffigurat gestibus: que in quouis histrione vel mimo videant^r inepti. Nō utiq; satisfacies nisi ei respondeas verbis suis/& id tantum dicas qđ cōsuevit au dire. Ipse tñ licet scrupulosior sit: totius est solutionis ignar⁹. In vno tamen sibi forte p̄spexit cautius: quod in marsupio omnia gbus inflatur ingessit. Facile tamē & quasi acirvesicā hanc perforando/q̄cquid loquacitatis in follib⁹ impiti guttur^r resonabat interdū vno sapiētis verbulo conquiescet. Nec illos ad philosophandū credideri aptiores: qui oī verbulo longā orōnem obiiciunt/ac si ad oīa que querunt^r fino sit ad pplm faciēd⁹. Regularitē siquidē pditū est/q̄ q plus vel minus m̄det q̄ ab eo querit^r/lineā recte disputādi ignorat. Ceterū cū quis docendus est: illa sūt dicenda dūtaxat que solutionis propositorū amminiculū p̄stant. Vnde illos qui in singulis legunt omnia / & dū vnum queritur niuntur omīa expedire / planū est recte docentium formulam non tenere. Aut enim nesciunt quis sit: recte docēdi mod⁹ / aut dissimulatione officii vendicant forte ingenia sua. Et (vt ait cicero) nō quid pposita disciplina: sed quid ipi possint ostentant. Qui ergo porphiriū oibus philosophie ptib⁹ replent: introducentorū obtundūt ingenia: turbāt memoriā: & qui instituend⁹ erat tanta grauitate cōcitiūt / vt onus reputet ip̄portabile qđ suscepit. Diuine pagine libros quorū singuli apices diuinis pleni sunt sacramentis / tanta grauitate: legendos forte concesseri eo q̄ thesaurus spūs sancti cuius digito scripti sunt: oīno nequeant exhauriri. Licet enim ad vnū tantūmodo sensum accōmodata sit superficies littere: multiplicitas mysteriorū intrinsec⁹ latet / & ab eadē re sepe allegoria fidem / tropologia mores variis modis edificet. Anagoge quoq; multipliciter sursum ducit: vt littera nō modo verbis sed rebus ipsis instituat. At in liberalib⁹ disciplinis vbi non res / sed dūtaxat verba significant: quisquis primo sensu littere cōtentus non est aberrare videtur mihi: aut ab intelligentia veritatis quo diutius teneantur seuelle suos abducere auditores. Plane porphiriolū ineptū credo: si ita scripsit: vt sensus eius itelligi nequeat: nisi aristotile platone & plotino plectis. Valeat / quicūq; me in aliquā disciplinam disponit itroduc

cere compendio tali. Ego siquidem illum sequar qui litterā aperit: & quasi supficie patefacta sensū (vt ita dicā) hystoricū docet.

Que sint necessaria & quasi clauē philosophandi. & q̄ simplicitas amica veritati ē. & quid sit luctari cū āgelo vel cibare eū. & qd sit aut p̄sit ad vocationē sapiētie reliq̄re patriā. Cap. XIII.

Que vero sunt discendi clauē: & que philosophantib⁹ ad intuentā speciē veritatis: viā eo tendētis expediunt / senex carnotensis paucis expressit. Et licz metri eius suauitate nō capiar: sēsū approbo: & philosophātiū credo mētibus fideliter ingerendum. At ergo. Mēs hūilis studiū querēdi / vita quieta / scrutiniū tacitū / paupertas: terra aliena. Hec referare solēt multis obscura legēdo. Hūilibus autē dat grām dñs. & illis veritatis intelligentiā cōfert qui timore inicitati ei in dilectiōe. & executione mandatorū suorū fideliter adherent. Nam ex testimonio sapiētis: q̄ cōfidūt in dño intelligent x̄itate: supbis aut resistit de⁹. Quis eo iūto philosophabit: aut eo renitente in aliquo obtinebit? Hūilitas est: vt nec personam docentis contēnat quis / aut quācūq; sciētia: nisi forte quam religio reprobauit. Si (vt dici solet) in vita humana nihil recte agredimur / quis ad scientiam sine eo pueniet qui scientiarū dñs est: & in quo sunt omnes sapiētie thesauri absconditi? Hoc vtique moliri arduū nimis est: & difficilius & longe maius q̄ vt fabularum vtamur verbis clauam eripere de manu herculis: imo certe lōge minus est / qm̄ nihil est: si tamē quod oīno nichil est aliq̄ maius aut minus est. Quisq; ergo viā philosophandi ingrediē ad hostiū grē eius hūiliter pulset: in cuius manu liber oīm sciendorū est: quē solus aperit agn⁹ q̄ occisus est: vt ad viā sapiētie & vere felicitat⁹ sensū reduceret aberrantē Frustra q; sibi de capacitate ingenii: de memorie tenacitate: de assiduitate studii: de ligue volubilitate blandit / quia si hec in inuio fuerit: quo efficaciora vidētur eo lōgius aberrabūt. Nā & equ⁹ quo veloci⁹ aberrat: eo tardius domū quisq; infidet redit. Est aut hūilitati cōiuncta simplicitas: qua discentiū intelligētia plurimū adiuuat. Hūilitas enī his que scribūt a doctorib⁹ acquiescit: & simplicitas si qua secus q̄ oportuit dicta vidēt in partem meliorē fideli interpretatiōe retorquet. Inept⁹ enī est q̄ scripturis a qb⁹ instrūd⁹ est appetit dñari: & captiuato sensu earum / ad intellectū suum eas nititur trahere repugnantes. Nam in eis querere qd nō habent proprium sensum obstruere est: non addiscere alienum. Nonne & discipulorum oculi tenebantur / ne sapiētiam que eos cōmi-

Jacobi. iij.
Prosequit de
prima clauē q̄
est hūilitas.
Sapiētie. iij.

1. Regū. ij.
Ad Colossē. ij.

Apocal. v.

Luce. xxiij.